

Betreft: reactie op uw concept initiatiefnota “*De Verborgene Vervuiler: Stop de CO2-uitstoot uit veen*”

Datum: 30 januari 2019

Geachte mevrouw Bromet,

Ik heb kennisgenomen van uw concept initiatiefnota “*De Verborgene Vervuiler: Stop de CO2-uitstoot uit veen*” en ga graag in op uw verzoek om hierop te reageren.

Ik richt me tot u namens zeven samenwerkende landbouwpartijen die meer dan 95% van ruim 900 boeren in het Friese veenweidegebied vertegenwoordigen. Deze partijen zijn LTO Noord, Agrarische Jongeren Friesland, Federatie Polderbelangen Friesland, Nederlandse Melkveehouders Vakbond, Feriening Biologyske Boeren Fryslân, samenwerkende agrarische collectieven Fryslân en Het Friesch Grondbezit. De samenwerking van deze partijen richt zich op uitrol van de Veenweidevisie zoals vastgesteld door Provinciale Staten van Fryslân in januari 2015. Partijen hechten aan een reële vertaling van visie naar beleid en uitvoerbaarheid in het veld. Dat doen zij voor het voortbestaan van de melkveehouderij in het veenweidegebied én voor het behoud van het karakteristieke open veenweidelandschap met de koe in de wei en de grutto op de dampaal. Maar ook voor de werkgelegenheid die onze melkveehouders realiseren. Volgens de Agri & Foodscan Fryslân 2018 zorgt 1 agrarische ondernemer voor maar liefst 10 arbeidsplaatsen elders. Dit alles maakt dat we trots zijn op onze melkveehouderij. Wij zijn terughoudend om de problematiek van bodemdaling op te willen lossen met de transitie van de landbouw in het veenweidegebied, in de wetenschap dat nieuwe verdienmodellen ontoereikend zijn als kansrijk alternatief voor de melkveehouderij en de werkgelegenheid die dat met zich mee brengt.

Feitelijkheden

Wat betreft de getallen die u aanhaalt in uw concept initiatiefnota wil ik de kanttekening plaatsen dat publicaties van PBL, CBS, IPCC en anderen verschijnen met verschillende getallen voor de emissie van koolstofdioxide (zie Compendium voor de Leefomgeving/ CO2-emissie verklaard, 1990-2016). Helaas is er ook een bont palet aan methoden om de emissie te meten. Dit geeft opstellers van nota's en andere stukken speelruimte om doelredeneringen toe te passen. Zo wringt de redenering dat de emissie van 7 megaton CO2 uit het veen meer dan 14% van de totale Nederlandse klimaatopgave van 48,7 megaton CO2 in 2030 is. Die opgave is voor de hele landbouw 3,5 megaton voor 2030. Overigens staat in het door u geciteerde artikel (Kwakernaak c.s., 2010) dat de jaarlijkse uitstoot CO2-equivalenten in de veenweidegebieden 4,7 megaton is, 2-3% van de totale jaarlijkse emissie in ons land. Wij hechten aan een transparante en volledige discussie rondom de gezamenlijke broeikasgassen CO2, CH4 (methaan) en N2O (lachgas) die ten opzichte van CO2 respectievelijk 26 en 265 maal meer de aarde opwarmen. Om die reden dienen de gevolgen voor alle maatregelen uitgedrukt te worden in CO2 equivalenten.

Onderwaterdrainage

Op basis van onderzoeken van het Veenweide Innovatie Centrum (VIC) en Wageningen University & Research (WUR) weten we dat de door u genoemde drainagetechnieken effectief zijn in het beperken van bodemdaling. De mate waarin deze technieken vergelijkbare effecten hebben op de reductie van broeikasgassen wordt onderzocht door Radboud Universiteit i.s.m. de WUR bij verschillende proefopstellingen gelegen op grond van onze leden. Bij deze proefopstellingen (en elders) wordt er ook gemeten aan de relaties tussen slootpeil, grondwaterpeil en bodemvocht. Hieruit weten we dat deze relaties beperkt zijn en dat peilfixatie of verhoging vooral leidt tot problemen voor de landbouw in natte perioden, maar nauwelijks een bijdrage levert aan het beperken van oxidatie in droge perioden.

Grondwaterpeil

Proeven bij onze leden wijzen uit dat reductie van bodemdaling en CO₂-uitstoot door slootpeilverhoging nauwelijks een oplossing biedt. Het beheer van grondwater en bodemvocht juist wel. Onze leden werken aan het krijgen van inzicht en het kunnen sturen op grondwater en bodemvocht, omdat daar een belangrijke oplossing ligt voor het beperken van bodemdaling en CO₂-emissie. Onze leden rollen samen met het Wetterskip Fryslân het concept van *Boeren Meten Water* uit, waarbij sensortechnieken de grondwaterstanden en bodemvocht meten om in samenwerking het waterbeheer optimaal af te stemmen op beperken van veenoxidatie. We kunnen de veenoxidatie effectief beperken door deze aanpak samen te brengen met de aanleg van een fijnmazig netwerk aan drainage- en infiltratiesystemen. Deze systemen kosten overigens niet 2000-2500 euro per ha per jaar. Dat is namelijk de investering. De jaarlijkse kosten zijn volgens het PBL 165 euro per ha per jaar zijn. Voor de slecht doorlatende veengronden in Fryslân verwachten we hogere jaarlijkse kosten, ongeveer 250 euro per ha per jaar. Met een reductie van 10 ton CO₂ per ha per jaar liggen de kosten lager dan 30 euro per ton CO₂ per jaar en is dan ook volgens het kabinetsbeleid een kosteneffectieve maatregel.

Peilfixatie beperkt het gebruik en de waarde van de grond. Het streeft een situatie na zoals we dat kenden van voor de ruilverkavelingen van de vorige eeuw. Zo refereert u eraan dat laag peil een landbouwkundige wens is. Dat klopt deels: peilverlaging werd aangedragen door landbouwadviseurs die voor de overheid werkten en die tot doel hadden de landbouw meer productief te maken. In Fryslân zijn er peilen dieper dan 80-90 cm onder het maaiveld ingesteld, vanwege de wens om grote peilvakken aan te leggen maar met grote verschillen in maaiveldhoogten. Om de natte delen dan voldoende droog te krijgen stelde het waterschap diepere peilen in om robuuste watersystemen aan te leggen met lage beheerkosten. Daarom pleiten we ook voor maatwerk in peilbeheer, juist in de veenweidegebieden.

Grondbewerking

U pleit voor het niet meer keren van grond ter verbetering van het grasland/graszode en voor een verbod op maisteelt. Er zijn voor de verbouw van mais voldoende alternatieve grondbewerkingen voor handen die nauwelijks of niet de veenoxidatie negatief beïnvloeden, bijvoorbeeld de strokenfreesmethode. Onze leden doen hier proeven en demo's mee, zie ook <https://www.veldpost.nl/artikel/180685-verbod-maisteelt-friese-veenweide-van-tafel/#.XEtwMkdLD3E.email> Uit een modelstudie blijkt dat mais in het voederrantsoen een sterk reducerende werking op uitstoot van CH₄ in de stal heeft (deskstudie Maisteelt op veenweide in Friesland van WUR, rapport 1105). Bovendien heeft mais minder water nodig en put daardoor de grondwaterstand minder uit dan gras, zoals is vastgelegd in de tussenrapportage Maisteelt en bodemdaling op veenweide in Friesland van o.a. de WUR (rapport WPR-766). Het is dus absoluut niet zo dat teelt van mais slecht is of hoeft te zijn. Ook hier pleiten wij voor een integrale benadering.

Biodiversiteit

U lijkt te pleiten voor een transitie van de landbouw naar natuur als beste manier is om de hoogst mogelijke biodiversiteit en landschapswaarde te realiseren. Het unieke Nederlandse open veenweidelandschap kan echter alleen in stand blijven mede door de activiteiten van de landbouw. Beweiding door vee is essentieel, weidevogels gedijen alleen in een open cultuurlandschap. Een natuurlijk veengebied gaat zonder beheer verlanden en bebossen (zie de eeuwenlange ontwikkeling in de Haskerveenpolder, zie het Lauwersmeergebied) en verdwijnt. Ook stelt u dat de veenweidegebieden dan van economische betekenis kunnen zijn voor de recreatie. In weidevogelgebieden met grutto's moeten juist zo weinig mogelijk bezoekers komen, zeker als ze huisdieren bij zich hebben. Ook de TBO's (terrein beherende organisaties, zoals It Fryske Gea) zijn er tot op heden op hun eigen terreinen niet in geslaagd de teruggang van de weidevogelpopulatie te keren. Dat vergt een multifactoriële aanpak, waarvan plas-dras een onderdeel is. Wat betreft biodiversiteit zijn meerdere samenwerkende partijen al betrokken bij het Deltaplan voor de biodiversiteit. Wij vinden het onverstandig deze discussie ook onder het veenweidedossier te voeren.

Bodembeheer

Het doet ons pijn te lezen dat u de landbouw ziet als een bodemuitputter die alsmaar intensiever wordt en overmatig mest en bestrijdingsmiddelen gebruikt. In het veenweidegebied (met overwegend

grasland) worden amper bestrijdingsmiddelen gebruikt en zijn de bedrijven grondgebonden. Uw stellingname zet partijen nodeloos tegenover elkaar, mede vanwege het feit dat de landbouw steeds *minder* mest en gewasbeschermingsmiddelen gebruikt. We zijn vooral bezig met het beter beheren van de bodem en daar is zeker nog veel te leren hoe we de bodem in goede conditie brengen en houden. Het beperken van veenoxidatie maakt daar deel vanuit. Mede om die reden hebben LTO Noord, de Agrarische Jongeren en het Kollektievenberied Fryslân het ambitiestatement *Koolstof uit biomassa naar de Friese bodem* ontwikkeld. Een aanpak ter verbetering van de bodem en het vastleggen van CO₂, een initiatief dat omarmd wordt door provincie en waterschap en positie verworven heeft in zogenaamde bodemdeals.

Draagvlak

Zoals uit bovenstaande blijkt zijn onze leden actief betrokken bij de vele veenweidevraagstukken, samen met andere publieke en private partijen. Wij hechten aan deze *'van onder op aanpak'* die leidt tot draagvlak en resultaat. Wij hebben goede ervaringen met het instellen van klankbordgroepen waarin boeren en anderen georganiseerd zijn, om zo voor het gebied een gerichte en passende aanpak te definiëren en uit te voeren. Wij begrijpen dat een Veencommissaris de beleidsopgaven van ministeries en overheidslagen samen moet brengen en het noodzakelijke onderzoek coördineert, maar laat het gebiedsproces met draagvlak bij boeren voorop staan. In Fryslân vindt u vele goede voorbeelden van deze samenwerking.

Tot slot

Ik wil u van harte uitnodigen kennis te nemen van de meegestuurde bijlage MEI BEIDE FUOTTEN OP 'E FEANGRÛN, *De boer mei oan 't stjoer foar de útfiering fan feangreide*. In dit document leest u hoe wij, de gezamenlijke landbouw in Fryslân, uitvoering wil geven aan de doelen zoals vastgesteld in de Veenweidevisie. Wij zijn graag bereid om een nadere toelichting te geven op onze suggesties, aanbevelingen en eigen plan. Vanzelfsprekend bent u ook van harte welkom om in het veld een kijkje te komen nemen bij onze leden. Wij halen u van de trein!

Met vriendelijke groet,

Geart Benedictus

Namens LTO Noord, Agrarische Jongeren Friesland, Federatie van Polderbelangen Friesland, Nederlandse Melkveehouders Vakbond, Feriening Biologyske Boeren Fryslân, Kollektievenberied Fryslân en Het Friesch Grondbezit

Bijlage: MEI BEIDE FUOTTEN OP 'E FEANGRÛN, De boer mei oan 't stjoer foar de útfiering fan feangreide.